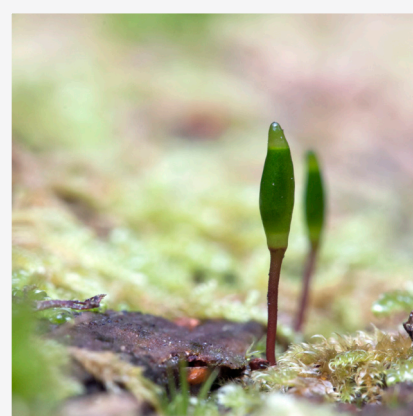

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Mora hage

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtyperns utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på

”kartverket skyddad natur”. I kartverket söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220168 Mora hage

Kommun: Flen

Områdets totala areal: 3,5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägarförhållanden: Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6230 - Stagg-gräsmarker

6270 - Silikatgräsmarker

6410 - Fuktängar

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Mora hage finns tre naturtyper representerade: silikatgräsmark, starrgräsmark samt fuktäng. Dessa är alla tre av prioriterat bevarandevärde.

Motivering: Området har en mycket lång hävdkontinuitet, växtsamhällena är ovanligt väl utbildade och området är ett av länets bästa exempel på en ålderdomligt hävdad naturlig hagmark med mer eller mindre ursprunglig ängsvegetation.

Prioriterade åtgärder: Bete ska fortgå i området under vegetationsperioden.

Beskrivning av området

Vid sydvästra stranden av Morasjön ligger en stenig beteshage med björkar och spridda enar. Vegetationen närmast vägen är av torrängstyp men förändras mot sjön successivt och övergår slutligen i en ren kärrängsvegetation. Betesmarkens läge i skogsbygd gör den särskilt intressant, men också utsatt. I området finns Sörmlands kanske största lokal för finnögkontröst – en hotad art som vissa år uppträder i uppemot 1000 exemplar. Växtsamhällena är ovanligt väl utbildade och området är ett av länets bästa exempel på en ålderdomligt hävdad naturlig hagmark med mer eller mindre ursprunglig ängsvegetation. I hagen ingår även mindre delar som tidigare nyttjats som åkermark.

Vad kan påverka negativt

- Minskat eller upphört bete som kan medföra igenväxning av öppna ytor.
- Tillskottsutfordring som kan ge lokal kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Gödsling med handelsgödselmedel och/eller insåning av vallväxter
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Grävning eller andra markingrepp, t.ex. nedgrävning av elkabel.
- Byte av betesdjur från nötkreatur till andra betesdjur som påverkar artrikedomen och artsammansättningen på ett negativt sätt.
- Deponering av jord, sten, grus eller annat material som medför minskning av den betade arealen.
- Ökat uppslag av lövsly i öppna delar.
- Bete vintertid som påverkar skottillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Invasion av örnbräken i ört-gräsrika växtsamhällena, vilket ökar beskuggningen.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Avtal finns.

Skötsel: Det viktigaste är att bete av nötkreatur i området fortsätter utan att minska i intensitet. Området ska vara väl avbetat i slutet av vegetationssäsongen. Ingen stödutfodring bör ske då detta ökar kvävetillförseln till området och missgynnar konkurrenssvag vegetation. Om sly börjar växa upp bör den röjas undan.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målandikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målandikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**6230 - Stagg-gräsmarker**

Areal: 0,33 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Staggräsmarken bildar stråk i fuktängen och har säkert utvecklats i en degenererad våtåker, där staggen breddat sig över stora ytor. Möjligen har staggen tidigare haft en större utbredning än nu. Staggräsmarken är främst orienterad i hagens södra del.

Bevarandemål

Arealen staggräsmark ska uppgå till minst 0,33 ha. Området ska vara starkt präglad av bete eller slåtter och det ska finnas hävdgynnade och för naturtypen typiska arter som exempelvis stagg. Inslaget av sly och buskar som räknas som igenväxningsvegetation ska vara litet.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 1,56 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Västra delen av området är en stenig björkhage med glesa björkar och låga enbuskar. Marken sluttar tämligen svagt åt öster och övergår successivt i fuktäng. I hagen finns den hotade finnögöntrösten, som vissa år uppträder i tusental. Den växer både i torra och mer fuktiga delar. Andra typiska arter i den av gödsling föga påverkade betesmarken är fältgentiana, jungfru Marie nycklar, nattviol, kattfot, svinrot, vildlin, spåtistel, ängsskära med flera. Betesmarken hävdas med nötkreatur och är välhävdad. Hävden har dock varierat mellan olika år, men betet synes dock ha haft lång kontinuitet i området. Djuren har släppts relativt sent på våren, vilket gör att många örter hinner sätta frö innan avbetning. I södra delen finns gamla björkar samt lågor och högstubbar av björk. Dessa strukturer är viktiga för vedinsekter och svampar.

Bevarandemål

Arealen silikatgräsmark ska vara minst 1,56 ha, öppen med ett glest träd och buskskikt. Gräsmarken ska vara starkt präglad av bete. Stora öppna solexponerade ytor förekommer. Förekomsten av träd och buskar som kan bedömmas som igenväxningsvegetation ska vara liten. Även inslaget av örnbräken ska vara litet. Kärnväxtfloran ska vara rik med ett stort inslag av hävdgynnade och typiska arter. Det ska också finnas ett visst inslag av döda träd i form av lågor och högstubbar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

6410 - Fuktängar

Areal: 1,49 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Ned mot Morasjön sträcker sig fuktängar, vilka delvis är örtrika och delvis domineras av starrarter, främst rankstarr, bunkestarr och småstarr. I mer artrika delar växer stagg, ormrot, krypvide och madrör. Mot Kräftbäcken ökar andelen arter knutna till extremt magra näringsförhållanden och i bottenskiktet hittar vi här också vit- och bjömmossor.

Bevarandemål

Arealen fuktäng ska uppgå till minst 1,49 ha. Området ska vara präglad av bete eller slåtter och arter typiska för naturtypen ska finnas utbredd i området. Inslaget av sly och buskar av igenväxningskaraktär ska vara litet. Marken ska vara fuktig och hydrologin i området ska vara oförändrad.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

Dokumentation

Referenser

- Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 2000: Åtgärdsplan för bevarande av biologisk mångfald och kulturhistoriska värden i betesmarker och slåtterängar. Länsstyrelsen dnr 32-9297-2000, fastigheten Villkärret 3:2.
- Rydberg, H. & Wanntorp, H.-E. 2001: Sörmlands Flora. Botaniska Sällskapet i Stockholm.
- Wärmling, P. 1992: Rapport från exkursionen till Mora äng och Putbergen med Sörmlandsentomologerna den 8 juni 1992- Graphosoma nr 3:3, 17.
- Rydberg, H. & Vik, P. 1992: Ängs- och hagmarker i Södermanlands län. Länsstyrelsen.

Kärlväxter

- Finnögontröst, *Euphrasia rostkoviana* ssp. *fennica*
- Fältgentiana, *Gentianella campestris*
- Jungfru Marie nycklar, *Dactylorhiza maculata*
- Nattviol, *Platanthera bifolia*
- Ormrot, *Bistorta vivipara*
- Kattfot, *Antennaria dioica*
- Svinrot, *Scorzonera humilis*
- Vildlin, *Linum catharticum*
- Krypvide, *Salix repens*
- Madrör, *Calamagrostis stricta*
- Spåtistel, *Carlina vulgaris* ssp. *vulgaris*
- Solvända, *Helianthemum nummularium* s.str.
- Klasefibbla, *Crepis praemorsa*
- Ängsskära, *Serratula tinctoria*

Bilagor

Skötselråd för fältgentiana i Natura 2000-områden

Fältgentianan är en av de gräsmarksväxter som minskat mest sedan mitten 1900-talet. Arten kan ses som en ovanligt känslig indikator på en skötsel som är viktig för många andra arter i gräsmarker. Den hittas ofta i de allra mest artrika gräsmarkerna. Anpassad skötsel i skyddade områden kan vara en viktig åtgärd för artens fortlevnad.

Fältgentianan är tvåårig, och beroende av en skötsel som dels medger tillräcklig fröproduktion, etablering av groddplantor, tillväxt av rosetter och fröspridning.

Studier har visat att typen av hävd är en lika viktig orsak som upphörd hävd för fältgentianans tillbakagång. I Södermanland är det framförallt den senblommande varianten av fältgentiana som förekommer. En allt för tidig och hård avbetning år efter år som leder till för låg fröproduktion har identifierats som den vanligaste orsaken till artens minskning. Samtidigt som plantorna behöver undgå betning för att hinna sätta frön så får inte förna ansamlas, vilket försvårar för groddplantorna att etablera sig på våren.

En betesskötsel anpassad för sen fältgentianan kan innebära:

- Sent betessläpp (månadsskiftet juli-augusti) med måttlig betesintensitet men tillräckligt länge på säsongen för att ingen förnaansamling ska ske (lämplig på mer lågproduktiv mark)
- Måttligt bete hela säsongen (lämplig på mer högproduktiv mark)
- Enstaka betesfria år (särskilt lågproduktiv mark)
- Intensivt bete efter fruktmognad (sker i september) för att förhindra förnaansamling
- Om betning sker innan fruktmognad så är hästar de betesdjur som främst ratar plantor, därefter nöt, därefter ungnöt och därefter får.

En slåtterskötsel anpassad för sen fältgentianan kan innebära:

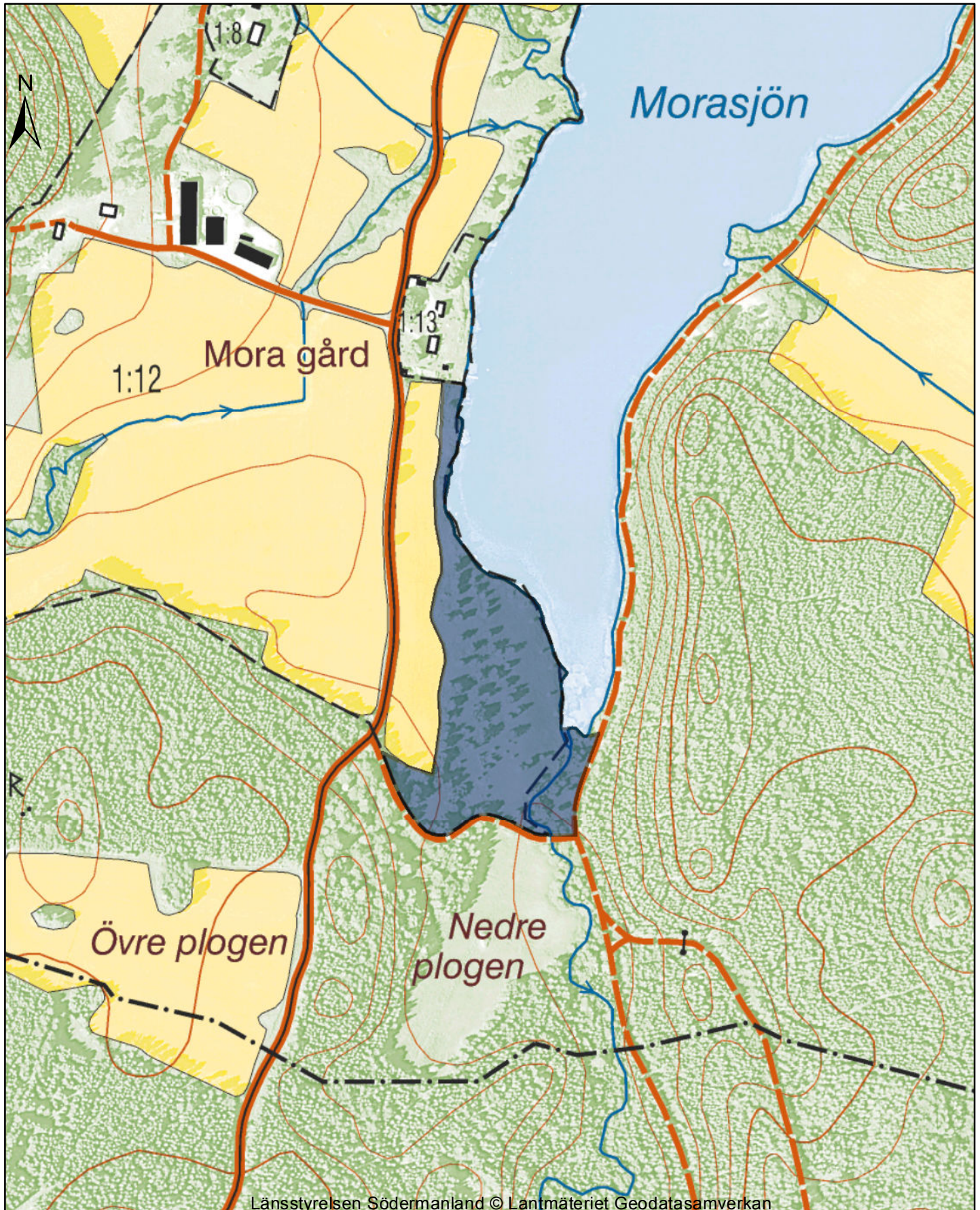
Vid slåtter är det en fördel med en något tidigare slåtter, kring månadsskiftet juni-juli. Då hinner plantorna skjuta nya grenar, blomma och sätta frö efter slåttern. Det är förstås en fördel om plantorna skonas vid slåttern. Ordentlig torkning av höet på ängen innan det körs bort bidrar till ökad fröspridning. Efterbete kan vara nödvändigt för att återväxten inte ska ge en alltför tjock förna, men ska påbörjas efter fruktmognad (sker i september) eller vara mycket måttlig innan dess. En tidig vårräfsning i god tid innan vegetationen börjar växa kan vara ett alternativ till efterbete.

Tidig fältgentiana

Den tidiga fältgentianan är funnen på färre än tio lokaler i länet.

Skötsel anpassad för tidig fältgentiana kan innebära:

- Bete/slåtter tidigast 20 juli men inte senare än nödvändigt. Bete tidigare på säsongen måste vara mycket svagt.
- Betet ska vara tillräckligt för att inte förnaansamling ska ske
- Enstaka betesfria år (särskilt lågproduktiv mark)
- Vid slåtter - Ordentlig torkning av höet på ängen innan det körs bort bidrar till ökad fröspridning.

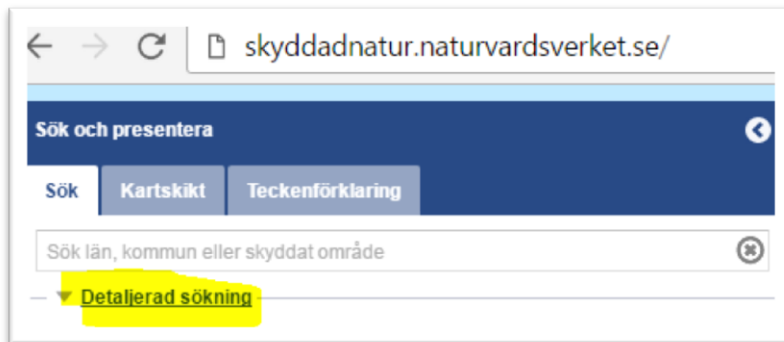
Länsstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

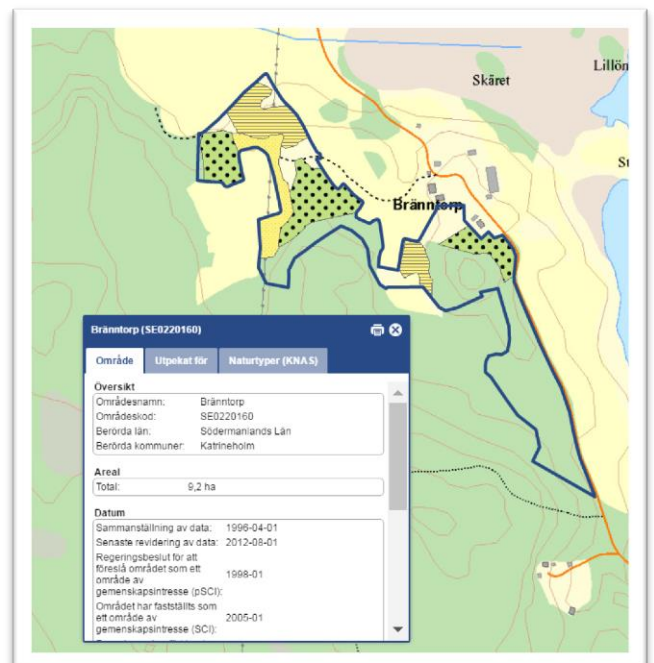
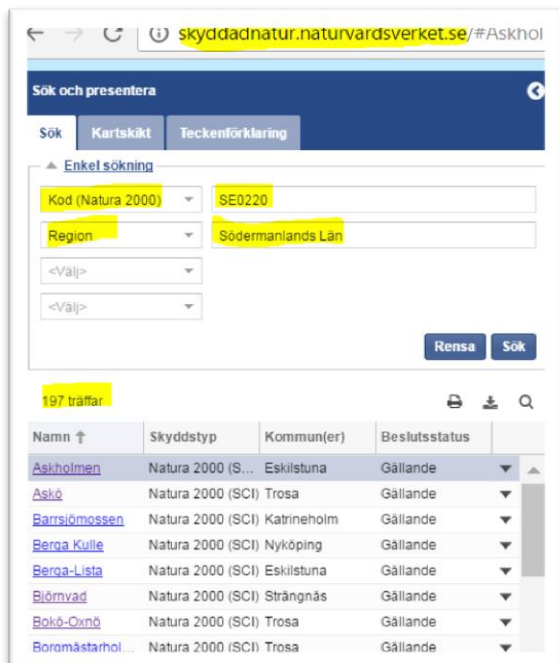
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram *Södermanlands län*

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

